

Democràcies i neutralitat religiosa

Les democràcies liberals dels països occidentals no són productes acabats, sinó que es troben en constant procés de transformació. L'objectiu genèric és donar resposta als nous reptes vinculats al creixent pluralisme i a la globalització de les societats actuals. Tanmateix, algunes decisions encara reflecteixen temps passats.

La recent sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH) sobre el cas Lautsi (presència dels crucifixos a les escoles públiques italianes) és un exemple de decisió obsoleta. En síntesi, Soile Lautsi protestà per la presència de símbols cristians a les aules de l'escola pública on estudien els seus dos fills. En una primera decisió, el TEDH li donà la raó argumentant que s'havia de respectar el principi de neutralitat en matèria religiosa i fallà contra la pretensió de l'Estat italià que justificava la presència de crucifixos per motius de "tradicció" i de manca de proselitisme religiós per part de les autoritats educatives. Recentment (18 març del 2011) la gran cambra del TEDH, en resposta a l'apel·lació presentada per l'Estat italià –secundada per deu estats europeus– ha revocat la decisió anterior, considerant que la presència de símbols religiosos no era contrària al Conveni Europeu de Drets Humans.

Crec que aquesta decisió suposa un greu error per part del TEDH. L'argumentació emprada és dèbil en termes jurídics i antiquada en termes polítics. En termes jurídics, les disposicions adduïdes del Conveni són l'article 9 (llibertat de pensament, consciència i religió), l'article 14 (prohibició de discrimina-

FERRAN REQUEJO

CATEDRÀTIC DE CIÈNCIA POLÍTICA (UPF)

ció) i l'article 2 del primer protocol (dret dels pares a l'educació dels fills d'acord amb les seves conviccions religioses i filosòfiques). El centre de gravetat de l'argumentació és una interpretació molt discutible de l'anomenat "marge d'apreciació" dels estats. El Tribunal opta per una interpretació molt àmplia d'aquest "marge" (paràgraf 70) de manera que és l'estat qui estableix si hi ha o no contradicció entre una pràctica concreta i el Conveni de Drets Humans. S'invoquen disposicions legals italianes del 1860 i del període feixista (del 1922, 1924 i 1928), totes exemptes de legitimitat democràtica.

En termes polítics, aquesta decisió suposa un clar incompliment del principi de neutralitat en matèria religiosa per part de les institucions democràtiques. La majoria de regulacions dels estats democràtics de-

La nostra societat, cada vegada més multicultural i diversa, ha de complir amb el principi de neutralitat en l'esfera pública

fensen aquest principi. I el defensen establint que els poders públics no només han d'exercir la no interferència en matèria religiosa, sinó que tenen el deure d'assegurar les condicions perquè aquest principi es compleixi (i no sigui paper mullat). Es tracta d'un principi que també ha estat defensat pel comitè de les Nacions Unides dels Drets de la Infància, per diferents tribunals suprems i constitucionals (Alemanya, Suïssa, Polònia, Canadà) i per la mateixa cort de cassació italiana.

El que aquí està en joc és el principi de respecte als drets de les minories (ciutadans creients en altres religions, agnòstics i ateus). Tots aquests ciutadans paguen impostos amb què se subvencionen les escoles públiques. Aquí el "marge d'apreciació" hauria de quedar molt reduït. L'argument segons el qual la religió predominant pot mantenir els seus símbols a les escoles públiques per ser part de la "tradicció" local resulta simplement impresentable en una democràcia liberal avançada. Les societats actuals, creixentment multiculturals i diverses, requereixen més que mai un compliment estricte del principi de neutralitat a l'esfera pública. La religió ha de quedar per a les esferes privada i social. En cas contrari es discriminen les minories. No es tracta d'una qüestió democràtica que s'hagi de regular des del principi de majoria, sinó d'una qüestió liberal a regular des del principi de respecte i protecció de les minories. És una diferència bàsica per distingir entre democràcies liberals i democràcies autoritàries. La decisió del TEDH ha estat decebedora. Una oportunitat perduda en termes de modernitat democràtica.